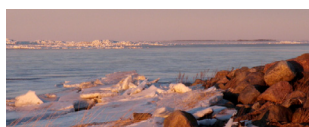

Muhulane

Nr 2 (376)

Veebruar 2021 (küünlakuu)

Muhu leht

24. veebruaril kell 12 Liiva Keskväljakul

Eesti Vabariigi 103. aastapäeva tähistamine ja 2020. aasta preemiade üleandmine.

Olete oodatud!

Avalik kirjalik enampakkumine

Muhu Vallavalitsus viib läbi avaliku kirjaliku enampakkumise Muhu Vabatahtliku Päästekomando kasutuses olnud alarmsõidukite võõrandamiseks

- SCANIA LS85S 42, registreerimismärk 054 BHR, esmane registreerimine 1973, alghind 2000 eurot,

- SCANIA L80S 42 147, registreerimismärk 678 MBI, esmane registreerimine 1975, alghind 1500 eurot.

Pakkumiste esitamise tähtaeg on 12. veebruar 2021.

Müügiobjektidega saab tutvuda Muhu Vabatahtliku Päästekomando garaaži juures aadressil Muhu vald, Piiri küla. Info telefonil +372 521 3330 (Urmas Laaneväli).

Pakkumisel osalemise tingimustega saab tutvuda valla kodulehel www.muhu.ee

Näärikuu ja küünlakuu Muhu Muuseumis

Uus aasta on toonud meile ilusa talve ja ka muuseum on saanud katustelt lund alla tõmmata, mida juhataja sõnul tehti viimati nii kümme aastat tagasi.

20. jaanuaril sai Elmari raadiost kuulata intervjuud Meelis Mereääriga, kes tutvustas muuseumit ja tulevasi üritusi.

Iga päevaga täieneb Muuseumide Infosüsteemis Muhu Muuseumi kogude osa, see tähendab, et sinna lisandub pidevalt fotosid ja kirjeldusi meie kogudes olevate muuseumialide kohta. Jaanuaris peab muuseum koostama ja edastama ka erinevaid aruandeid.

Muhu Muuseum aitas saarlastel luua sisu uuele teabestendile ja sõjaajaloo veebikeskkonda. Saaremaa Vallavalitsus on koostööpartner ühe projekti raames Eesti Maaturismile ja see omakorda projekti eestvedajale Läti Maaturismile. Projekt ise on Eesti-Läti militaarseid objekte kajastav "Militaariajaloo

pärand". Selle projekti raames parendatakse Eestis ja Lätis 36 militaariajalugu tutvustavat objekti. Eemu veski juurde tehakse teabestend „Esimene maailmasõja aegsed kaitsekraavid Väikese Väina ääres”. Veebikeskkonda aitasime kirjutada jutte ja panna pilte Leinava ema monumendi, Võiküla rannakaitsepatarei ja Piiri raketibaasi kohta.

Plaane uueks hooajaks ikka teeme, aga mitte veel nii suurtes mahtudes kui varasemalt, sest see va koroonat ei ole veel ära läinud.

Jaanuaris käis korra koos ka karmoškaklubi ja suvel saab õpitut kuulata-vaadata ka muuseumis.

3. veebruaril pidanuks meie muuseumis toimuma kultuuriministeeriumi komisjoni koosolek, kuid tulenevalt terviseohtudest toimub see samal päeval veebis. Siiski on muuseum meelitatud, et koosoleku toimumiskohaks meid algselt välja valiti.

19. veebruaril osaleb muuseumi esindus Muhu Põhikooli projektipäeval.

20. veebruaril tähistame Juhan Smuuli 99. sünniaastapäeva. Sel korral koguneme õues monumendi juures, asetame lilled ja meenutame Juhanit. Muuseumis on koostamisel virtuaalnäitus „Juhan ja autod“, mida saab siis igaüks arvutist muuseumi kodulehelt vaadata.

27. veebruaril on oodata venekeelset gruppi, kes soovib meilt teada saada Muhu vastlakommete kohta.

Kuna muuseumi selle aasta teema on seotud Muhust mandrile ja Saaremaale pääsemisega, siis oleme tänulikud, kui need, kellel on Suure ja Väikese väina ületamisega seotud mõni erk mälestus, seda meiega jagaksid. Seda võib teha nii facebooki, e-kirja (eda@muuseumi.ee) või telefoni +372 5345 4591 teel.

Muhu Muuseum on avatud T-L kella 10–17

Tervitustega,

Siret muuseumist

Sellist muuseumialide hooldust tegime juhataja sõnul muuseumis viimati kümme aastat tagasi.

Muuseumi näoaramatu lehel

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Hellamaa Külakeskuses

13. veebruaril kell 14

Tornimäe Näiteseltsi etendus

Pansionaat "Eluratas"

pilet 5 eurot

Hellamaa Külakeskuses

19. veebruaril kell 18

Kinoõhtu "Tšarter"

SWE 2020

pilet 4 eurot

Volikogu 21. jaanuari istungi päevakorrast

- Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneering (REP):

Videosilla kaudu andis volikogule ülevaate Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneeringust Rahandusministeeriumi esindaja Siim Orav. Riigi eriplaneeringu tegevus on reguleeritud planeerimisseadusega ja eesmärgiks erilise ruumilise mõjuga ehitise püstistamine. Eeluuringud viidi läbi juba aastatel 1997–2005, üle Suure väina perspektiivse korraldamise kava koos KSH aruandega aastatel 2008–11. Esimene konsultatiivne hange viiakse läbi 2021. aastal. REP-i asukoha eelvaliku ja KSH 1. etapi hange viiakse läbi aastatel 2022–24. Protsess võib pikeneda Natura erisuse menetluse tõttu. Lõunapoolse silla orienteeruvaks maksumuseks kujuneb 400 miljonit eurot, tunnel läheb maksma poole rohkem. Avalik arutelu on plaanitud läbi viia 2021. a septembrikuus Muhus.

- Kinnistute koormamine Elektrilevi OÜ kasuks 10 kV pingega elektri maakaabelliinide paigaldamiseks Muhu valla omandis olevatele kinnistutele: 1) Kallaste k Tupenurme-Kallaste tee (sh: perspektiivse 0,4 kV pingega maakaabelliini paigaldamiseks), 2) Nõmmküla Seanina tee, 3) Nõmmküla Maie (sh: jaotuskilbi paigaldamiseks).

- Informatsioonid (Keskkonnaameti kiri Kuivastu sadama det. planeeringu laiendamise kohta; ülevaade 2021. a oluliseimatest investeeringutest ja hangetest; Soome Hailuoto valla koostööettepanekust).

Noppeid

Muhu vald kavandab kultuurisuhteid Soomes asuva Hailuoto saarega, mis on samasugune saareline omavalitsus nagu Muhugi, kirjutas 20. jaanuari Saarte Hääl. Valla kultuurikomisjoni esimehe Meelis Mereääre sõnul tekkisid sidemed kahe saare vahel möödunud aasta märtsis.

Muhus on detsembri seisuga 67 töötut ega ole ainsatki tööpakkumist, kirjutas 28. jaanuari Saarte Hääl. Jaanipäeval oli töötuid 39.

Betoonpostide murdumine jättis Koguva ligi kaheks päevaks elektrita, kirjutas 15. jaanuari Meie Maa.

Vallavalitsuse istungitelt

13. jaanuar

Otsustati toetada laste huvitegevust: Sepps OÜ sporditreeningutel (3 last) ja MTÜ Muhumaa Jalgpalliklubi jalgpallitreeningutel (1 laps).

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis.

Moodustati vallale kuuluvate kasutusea alarmsõidukite võõrandamiseks läbiviidava avaliku kirjaliku enampakkumise komisjon: Raido Liitmäe, Annika Auväär, Triin Valk, Kalev Kütt. Kinnitati enampakkumise läbiviimise tingimused ja viis.

Kinnitati Muhu valla huvihariduse ja huvitegevuse kava 2021. aastaks. Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost 1 kinnistu.

Otsustati jagada:

- Igaküla Helde mü: Helde ja Talina (mtm-d),

- Külasepa k Ennu-Paavli kü: Ennu-Paavli ja Kadagapõesa (mtm-d).

Kooskõlastati suurkaevu asukoht Kuivastu k Tammikülje mü.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Rootsivere k Raja mü üksikelamu ehitusprojekti koostamiseks,

- Päelda k Madise mü saun-suvila ehitusprojekti koostamiseks,

- Simiste k Niinesalu mü tootmis-

(villatööstus-)hoone ehitusprojekti koostamiseks.

Vaadati läbi volikogu eelnõu ja avaldusi.

21. jaanuar

Otsustati lõpetada väikehange "Piiri küla Kiku elamu lammutamine" lepinguta ning läbi viia uus väikehange samadel tingimustel (vallavalitsuse korraldus 9.12.2020 nr 307, v.a Lisa 1 tehniline kirjeldus, mida täiendati).

27. jaanuar

Otsustati toetada huvitegevust: MTÜ Konnonkonn maadlustreeningutel 1 lapse osalemist.

Kinnitati 2021. a Muhu Lasteaia majanduskulude, personalikulu ja õppevahendite kulu arvestuslikuks maksumuseks lapse kohta 433 eurot kalendrikuus ning 2021. a Muhu Põhikooli õpilaskoha tegevuskulu arvestuslikuks maksumuseks ühe õpilase kohta 192 eurot kalendrikuus.

Määrati sotsiaalhoolekandelisi hüvitisi.

Väljastati ehitusluba:

- Simiste k Kari mü sauna püstitamiseks,

- Hellamaa k Aida mü suurkaevu rajamiseks.

Väljastati kasutusluba:

- Liiva k Liiva tankla mü gaasitanklale,

- Mõega k Jaagu mü abihoonele,

- Mäla k Simmu-Mardi mü abihoonele.

Kinnitati projekti "Muhu valla Liiva küla kaugkütte piirkonna katlamaja rekonstrueerimine" administratiivse teenuse pakkumistulemused: edukaks tunnustati Monarda Consult OÜ pakkumust.

Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost 2 kinnistut.

Otsustati muuta Raegma k asuvate Mardi ja Mardipõllu piire (mtm-d).

Määrati Pädaste k Jõe kü asuvate hoonete unikaaladressid: suvemaja Jõe/1 ja abihoone Jõe/2.

Otsustati jagada Paenase k Laku-augu mü: Laku-augu ja Pajujoja (mtm-d).

Kinnitati hajaasustuse programmile laekunud taotluste menetlemiseks ja hindamiseks komisjon (Piret Lang - esimees, Ave Toomsalu, Matti Kaljuste, Triin Valk, Jaan Kesküla, Veljo Tammik ja Toomas Oll), määrati prioriteetsed valdkonnad ja eelistatud sihtrühmad hindamisel.

Eterniidi ja teiste asbesti sisaldavate materjalide kaardistamine

Eestis on erinevaid asbesti sisaldavaid ehitusmaterjale kasutatud peaaegu terve sajand, eriti hoogustus asbesti kasutamine 1970. aastatel. Asbest või tegelikult mitmuse asbestid on mineraalid, mida on eelnimetatud toodetes kasutatud nende tulekindluse, painduvuse ning keemilise ja mehaanilise vastupidavuse suurendamiseks. Tänapäevaks on teada, et asbest on üks kantserogeensemaid ehk vähki tekitavaid aineid. Euroopas sureb asbestist tingitud tervisekahjustustesse igal aastal ligikaudu 10 000 inimest. Asbestitolm ei tule peale selle sisse hingamist enam kopsust välja, mistõttu võib tekkida asbestoos ehk kopsutolmutõbi ning kopsu- ja kopsukelme vähk. Lisaks kopsukahjustustele on kokkupuude asbestidega tekitanud kasvajaid ka mujal organismis (kõri-, mao-, peen- või jämesoolevähk). Praeguseks on asbesti kasutamine Euroopa Liidus keelatud.

Oma kahjuliku mõju tõttu on asbesti sisaldavate toodete kõrvaldamine keskkonnast väga olulise tähtsusega. Paraku jäävad asbesti sisaldavad tooted tihtipeale aianurka seisma, kuna nende üleandmine jäätmejaamades ei tundu taskukohane. Sellest tulenevalt soovib Keskkonnaministeerium kaardistada Eestis veel kasutuses olevat asbesti sisaldavate toodete kogust, et paremini planeerida järgmiste perioodide toetusi asbesti sisaldavate jäätmete kogumiseks. Asbesti sisaldub eelkõige eterniidis, kuid ka muudes vanades ehitusmaterjalides (näiteks asbestpapp, erinevad asbestplaadid, asbesttorud jt).

Kasutuses oleva asbestitoodete asukoha ja koguse hindamiseks on Muhu vallavalitsus koostanud küsimustiku, mida täitma oodatakse kõiki Muhu saarel kinnisvara omavaid isikuid (sh juriidilisi isikuid), kelle omanduses on asbesti sisaldavaid tooteid. Hetkel on tegemist vaid jäätmekoguste kaardistamisega, küsimustiku täitmise alusel ei avane koheselt võimalust jäätmetest tasuta vabaneda, kuid teave on suureks abiks edaspidiste tegevuste kavandamisel.

Kui omate Muhus kinnisvara, olgu see siis elumaja, laut või hoopis tööstushoone, millel on eterniitkatust, või on aianurka kuhjunud eterniitdivirni, siis **olete oodatud enne 15. veebruari 2021 täitma küsimustikku**, mille lingi leiате Muhu valla veebilehelt (alajaotus valdkonnad—keskkond—teated) **või võtma eterniidi- ja asbestijäätmete teemal ühendust valla keskkonnaspetsialistiga** (telefonil 4530681 või e-posti aadressil keskkond@muhu.ee).

2021. aasta hajaasustuse programm

2021. aasta hajaasustuse programm on avatud alates 1. veebruarist 2021. Taotlusi saab esitada Muhu Vallavalitsusele **kuni 1. aprill 2021**.

Programmi eesmärgiks on hajaasustusega maapiirkonnas elavate perede elutingimuste parendamine. Taotlejaks saab olla füüsiline isik, kelle rahvastikuregistri järgne ja alaline elukoht on käesoleva aasta 1. jaanuari seisuga Muhu vallas asuv majapidamine, millele toetust taotletakse.

Toetatavaid valdkondi on neli:

- * veesüsteemid,
- * kanalisatsioonisüsteemid,
- * juurdepääsuteed,
- * autonoomsed elektrisüsteemid.

Mitmele valdkonnale toetust taotledes tuleb esitada taotlus iga valdkonna kohta eraldi. Maksimaalne toetus ühele majapidamisele on 6500 eurot.

Programmdokumendiga saab tutvuda ja vormikohased taotlused on leitavad Muhu valla kodulehel (valdkonnad—keskkond—hajaasustuse programm).

Muhu vallas on programmi kontaktisik Piret Lang, tel 453 0681, e-post: keskkond@muhu.ee

Muhu Noortekeskuses välisvabatahtlik

Eelmine aasta oli paras väljakutse kõigi jaoks. Niisamuti ka Muhu Noortekeskuses. Uued väljakutsed, virtuaalne noorsootöö, erinevad reeglid ja piirangud, vahele erinevad projektid, õpilasmalev.

Tänavust aastat alustame kohe väljavaatega tulevikku. Jaanuaris lisandus meie väikesse meeskonda välisvabatahtlik Feyza Gül. Feyza on meiega järgmised kümme kuud Euroopa Solidaarsuskorpuse ehk vana nimega Euroopa Vabatahtlik Teenistus abil. Eesmärk on, et ta ei panusta mitte ainult noortekeskuse toimetustesse, vaid jõuab ka ülejäänud kogukonda.

Väike mure siiski veel on. Nimelt praegu paigutasime Feyza elama Hellamaa Külakeskusesse. Ajutiseks lahenduseks küll sobiv, aga mitte pikaajaliselt. Kui keegi saab pakkuda kümneks kuuks peavarju 25-aastasele Türgist pärit neiule, kes on väga motiveeritud olema meie kogukonna vabatahtlik, palun võtke ühendust! Ideaalis võiks elukoht asuda jalutuskäigu kaugusel Liivast või hea bussühendusega Liivaga.

Liia Ots

Feyza Gül Akbulut. Erakogu

Infohunt

Noorsootöö platvormist Infohunt kirjutas 29. jaanuari Meie Maa. Kõik noored ja noorsootöötajad ning noortega seotud asutused on oodatud algatusega liituma. Täpsem teave platvormi, rakenduse ja andmebaaside Huvihunt ja Ressursipank kohta leidub veebilehel www.infohunt.ee

Infohundi loojad on Saaremaa, Muhumaa, Hiiumaa, Jõelähtme ja Järva valdadest, osalejad jätkavad koostööd.

Oma maailma loomisest

Marina ja Toivo Treima oma maailma loomisest Tornimäel kirjutas 9. jaanuari Oma Kodu. Toivo: "Meie elu on olnud tõesti kirju, me oleme olnud oma tegevuse tõttu Nõukogude Liidust välja saadetud, oleme olnud põgenikena Itaalias ja Rootsis." Marina: "Meil puudus idee, et jääda elama väljaspool oma kodumaad. [...] Materiaalne heaolu ei ole piisav selleks, et mõtestada oma elu."

"Pea vastu, kodupaik, olen Sinuga"...

Nii väljendas üks väike tüdruk oma suurt mõtet (vt V. Megre. "Anastasia"). Küllap mäletame laulu "Suur ja lai on maa, mis on mu kodu...", aga miks ei mäleta me pahatihti seda maalapikest, millel oleme paljajalu kõndinud lapsepõlves, oli see siis vanavanemate või vanemate taluõuel? See päris sünnimaa otsib ehk terve elu meie hinges avane-mist.

Kes selle ära kaaperdas? Kõigepealt mõisnikud, siis kolhoosid? Aga seejärel? Küsimus kehtib nähtavasti iga režiimi ajal ühtviisi, ent linnade kui tömbekeskuste ahvatlusel puudub vastus juba paljudelt jalataldadelt, silmapiirini vaata-misest kõnelemata. Kui meie väike kodupaik - see inimese täisväärtus-likuks eluks vajalik maa-ala igaihe ümber ära kaob, mis siis järele jääb? Riik ju koosneb pisikestest kodu-maa lapikestest, millel saaks iga pere oma elu luua, kui tahaks. Kui iga pere teeks korda ühe hektari Eesti maast ja hoiaks korras (ma ei pea silmas muruniidukitega sebi-mist, vaid läbimõeldud tegutsemist elava ümbruse taastamiseks), hak-kaksid lahenema mitte ainult keskkonnas tekkinud probleemid, vaid ka ühiskonnas ilmsiks tulnud paisid.

Paraku on saanud tavaks oma põliseid kodukohti koguni müüa.

Elame tarbijalike või kaupmehelike väärtuste keskel ega tea enam, kes kaaperdas kodumaa, kuhu peaks inimene kuuluma oma loomusunnil. Naljaked sõnad? Kuid mõelgem: kuidas on üldse võimalik maad kui elavat olendit jupp haaval osta ja müüa? Mis vägi on sundinud nii paljusid oma sünnikoha, koduküla hülkama? On see ahnus? Jooksmine raha, teiste arvamus ja võõraste mõtete järele? Nn ajaga kaasas käimine? Võõraste väärtuste järele igatsedes kaotame iseendid.

V. Megre sarja "Venemaa helisevad seedrid" üle lugedes kogen üha uuesti, kui võrd eluvaenulikud süs-teemid meie mõttemaailma on moonandanud. Megre kangelanna Anastasia väidab: tegelikkus tuleb kindlaks teha ainult iseendal. Mõttelaiskadele see ei sobi, otsi-

takse nn autoriteetide kinnitusi, unustades kuulata oma sisehäält, seda osakest, mis suudab luua kon-takti Kõiksusega.

Võtkem ometi unistada! Igal perel võiks olla väike tükike Isa-maast, mis jääks nende käsutusse "aegade lõpuni". Seda väikest tükikest elava loodusliku mater-jaliga üha kaunimaks muutes hakkab helisema inimese Hing. Paiksel toimetades kasvab loov mõtlemine, infot kui prahti tarbi-takse vähem. Vastutus maa ja oma laste (ning iseenda) tuleviku eest saab konkreetsemaks, selgemaks. Nii ärkaksid varsti ellu ka jäätmaad. Rahvas rahuneks, unustaks peagi tühja tarbimismaania ega igatseks kaugeid maid, tunnetades rõõmuga oma kodupaiga iga rohelist idu ja võsukest. Enamus naudiks oma

kodu elavat ümbrust ega leiaks põh-just upsakaks minna. Taastuks te-gelik kogukonnamälu. Selline isamaa oleks minu arust imekena ja - kõigest mõne mõttemalli muut-mise kaugusel. Kõik jalatallad teak-sid seejuures, kust saab alguse nende kodumaa.

Valdur Mikita on kirjutanud oma "Kukeseene kuulamise kunstis" nii: "Paigaga tugevasti ja nõrgalt seotud inimeste eluvaates ja ilmatunne-tuses avalduvad väga suured eri-nevused. [...] Kuna maastiku hingestamise traditsioon on siin väga vana, siis loodus ongi kõige loomingulisem keskkond lääne-meresooime vaimukultuuris. [...] Tegelikult oleks hädasti tarvis just intiimset ökoloogiat, isiklikku ruumi, kus leiab aset inimese maa-giline kontakt loodusega, kus toi-mub looduse loomulik "kodus-tamine". (Nimetatud raamatust, 2017, lk 93, 97.) Nii et looma ei kutsu üksnes heade naabrite tuntud kirjamees, vaid ka meie endi oma. Mõelgem siis, millised on igaihe võimalused astuda Edevuse Laada eeslinilt paar sammu tagasi ja hakata tegutsema oma elava ümbruse loomiseks või sellega tõelise suhtlemise alustamiseks. Et kõigepealt mõtted õigeks reastada ja siis pisitasa vastutustundlike tegudeni jõuda.

Anu Pallas

Mõtiskluse esialgne variant ilmus Hiiumaalehes 12.3.2019.

Koalitsioon unustas demograafia ja rahvastikukriisi

“Nii saigi kokku koalitsiooni-leping milles pole sõnagi mitte kusagile kadunud rahvastiku-kriisist. Selle jätkumine oli sisse kirjutatud lahkunud valitsuse koalitsioonileppesse. Euroopa demograafiline defitsiit teeb muret Euroopa Komisjonile. Valitsusele, mis lööb värskuse ja soolise tasakaaluga, nähtavasti küll mitte.

Tahaks alustavalt valitsuselt küsida: kes, missugune ametkond hakkab tegelema demograafia-probleemidega? Kes hakkab suhtlema Euroopa Komisjoni voliniku Dubravka Šuicaga demograafia küsimustes? Vastused huvitaksid kindlasti ka uue valitsuse kahe koalitsiooniosalise valijaid. Kui vastuseks on, et kõik ministeeriumid tegelevad, nagu otsustati 2009. aastal, kui rahvastiku-ministri ametkoht esimest korda likvideeriti, siis tähendab, et mitte keegi ei tegele.”

Tallinna Ülikooli psühholoogiaõppejõud **Avo-Rein Tereping**: “Lihtsaim on probleemi eirata” - Postimees 29.1.2021.

2020. aasta Hellamaa raamatukogus

Eelmisel aastal tuli kevad teisiti ja tõi raamatukogudele kaasa kontaktivaba lugeja- ja infoteeninduse. Kuigi eriolukorra tõttu oli Hellamaa Raamatukogu külastajatele füüsiliselt vähem avatud ning ehk seetõttu kasutajate arv ja perioodika laenutamine veidi vähenes, siis raamatute kojulaenutuste arv hoopis suurenes. 2020. aastal sai raamatukogu juurde 336 uut teavikut, neist annetustena 25. Registreeritud lugejaid oli 208, sealhulgas 49 last.

Valdkonniti on jätkuvalt populaarsemad “Minu...” sari, armastus-, kriminaal- ja ajaviiteromaanid, elulooramatud, ajalugu.

Laenutuste TOP 5 raamatud olid Urve Tinnuri „Õed“, Nina George „Väike Prantsuse restoran“, Kathryn Hughes „Saladus“, Virginie Grimaldi „Küll sa suuremana aru saad“ ja Piret Raud „Verihurmade aed“. Populaarsemad autorid olid Lucinda Riley, Marje Ernits, Raissa Kõvamees, Santa Montefiore ja Erik Tohvi.

Meie majas käib laenutajaid ja külastajaid üle terve saare ja kaugemaltki. Avalik internetipunkt ja lugemistuba leiavad kasutamist

regulaarselt. Raamatukogul on hea koostöö Hellamaa Külakeskusega ürituste ja väljapanekute organiseerimisel ning läbiviimisel. Eakate kohvihommikutel pakub ka raamatukogu veidi kirjanduslikku või muud kultuurilist meelelahutust. Vallaelanikud reageerivad alati aktiivselt üleskutsele tuua näitus-tele eksponaate.

Muhu Põhikooli 2. ja 5. klassi üks kodulootund toimus raamatukogu näituste põhjal, kooliprojektipäevale sai antud väike panus. Muhu Pärandikooli tunnis tuli Muhu idapoolse osa lastele rääkida perekonnanimede andmisest. Koos teiste tegijatega tutvustati Muhu lasteaias „Jänesed“ rühmale „Muhu oabitsa“ mustandit.

Lõppenud aasta tähtsamad teemad raamatukogus olid veel Mari-Liis Pae raamatu „Eesti nõi Mari-Liis“ esitlus, õpitund „Tutitegu Hellamaal Muhu valla juube-lik“, täiskasvanud õppija nädala ja raamatukogupäevade üritused ning ekskursioonidel külakeskuse ja kohaliku ajaloo tutvustamine.

Täiskasvanud õppija nädala puhul oli kohvihommiku külaliseks Muhu valla lastekaitsespetsialist,

täiskasvanueas õppija Svea Au-väärt. Raamatukogupäevade raames räägiti slängist ja kirjaoskusest, loeti ette muhulaste kirjavadest Vene-Jaapani sõja päevilt. Tuntud inimene raamatukogus oli Muhu valla pereõde Helmi Valdna, kes pidas eakatele loengut tervislikust toitumisest.

Hariv kolmeosaline loengusari “Viiekümne viidetund” oli suunatud keskealistele naistele. Oma valdkonna spetsialistidega sai arutleda üleminekueas naiste tervise-liku toitumise, füsioloogiliste muutuste ja vaimse tervise teemadel.

Aasta algul täienes näitus „TARVIS LIIga palju nukusid“ veel 210 nuku võrra. Näitusega kaasnes virtuaaltuur ja vaatajamäng. Muhu valla juubeliaastale pühendati välja-panek „Muhu vald 30. Muhust kir-jasõnas“. Muhu peakatete näitust “Muhulase pea asi” on võimalik veel raamatukogus uudistada.

Kõigile tugevat tervist ning tegusat ja lugemisrohket aastat soovides

Anu Kaljuste
Hellamaa Raamatukogus

Prof Ülo Vooglaid demokraatiast

* Need, kes käsitavad riiki mänguplatsina, teevad kõik võimaliku, et oma isik, suhted, tegevus ja tulemused-tagajärjed salastada. Mänguritel on eesmärgiks püsida võimul või vähemalt võimu lähedal ja tõrjuda mistahes vahenditega kõrvale kõik, kes või mis võiks nende positsiooni ohustada.

Ühiskond ei ole mäng, kultuur ei ole mäng, perekond ei ole mäng ja ka riik ei ole mäng, ehkki mõnevõrra mägitakse nii siin kui seal. Mängimine on fundamen-taalne tegevus, nagu töötamine, õppimine, loomine..., ent töötamine, õppimine ja loomine, nagu ka juhtimine, valitsemine, haldamine, ei ole mängimine! Need, kes vaid mängivad töötamist või muud tegevust (kes vaid askeldavad mulje kujundamiseks), lastakse lahti või pannakse kinni.

Mängurid on demokraatia kõige õelamad vaenlased.

* Millegi nägemiseks tuleb leida küllalt palju vaate-punkte. Demokraatia ei ole mingi erand! Kui öelda, et demokraatia on rahva võim, siis peaks ühtlasi täpsus-tama, millistel eeldustel saaks rahvas end tegelikult tunda enesejuhtimise ja sotsiaalse juhtimise (ka valitsemise, haldamise, sidustamise jms) subjektina ja ka käituda subjektina (mitte manipuleerimise objektina). Demokraatia käsitamisel sellise metafoori abil, milles rahvas on pealtvaataja, jääb rahva osa naeruväärseks.

* Selleks, et inimene saaks käituda kodanikuna, on tal vaja ettevalmistust, et näha ennast, teisi inimesi, elu ja elamise eeldusi. Siis on vaja tunda mitte ainult looduse seadusi koos nende ilmnemise seaduspärasusega, vaid ka ühiskonna- ja mõtlemise seadusi.

Põhjalikumalt vt käsiraamatust “Elanikust kodanikuks”, Tln 2019.

Dr Jaak Uibu “Koroona kroonikast...”

* Paar aastat tagasi tegutses Riigikogus Rein Ratase eestvedamisel Eesti rahvastiku toetusrühm, mis oli teokas. Mulle näib, et teokas kui hilisemad Rahvas-tikukriisi lahendamise palgalise personaliga probleemkomisjonid. Tean üksikasju, sest olin selle toetusrühma vabatahtlik konsultant.

* Pool aastat tagasi avaldatud artiklis ma küsisin: „Kas koroonaviiruse epideemilises levikus on ka midagi positiivset? On küll, see annab kainestava hoobi globalismile ja naudingutele suunatud elu-viisile ning toob otsustajate teadvusse asjaolu, et Eesti vajab ka tänapäevase koolitusega arste-epide-miolooge.“ Madala suremuse puhul koroonasse on tunda Tartu Ülikooli hea koolitusega arstide kätt, aga levimuses annab tunda arstiõppe alusel arst-epidemioloogide ettevalmistuse puudumine. Neid püüavad asendada paljusõnalised poliitikud. [Sani-taar-epidemioloogiajasmade võrgustik puudub!]

* Eesti Statistikaameti andmebaasist leiame graafikutelt tõendi – suremus aastal 2020 juba ületab valdavas ulatuses kümne aasta keskmist, sest lisaks koroonasurmadele ei saa koroona tõttu rahvas enam vajalikku arstiabi.

* Heasoovlik sotsiaalminister Tanel Kiik [---] on võtnud liiga palju enda peale. Tema kümme amet-nikku ajavad küll võrdsust taga, kuid ühtki epide-mioloogi sealt ei leia. Surma ees oleme võrdsed niigi.

* Ülo Vooglaid oma raamatus „Elanikust kodani-kuks“ iseloomustab petuühiskonda. Võib olla on Toompea Haridusseminari teeneks see, et oleme võltsdemokraatia koroona pandeemia ajal sokraatilise meetodiga faktipõhiselt kindlaks teinud. Millised on ettepanekud demokraatia renovee-rimiseks? Vaikimine oleks vale.

Noppeid

Muusik ja keraamik **Risto Ränk** kutsus ühisrahastuskesk-konnas Hooandja toetama Orissaare külje all enda väikese vana talu avamist külastajatele, kirjutas 13. jaanuari Meie Maa. Kogutud summa läheb loomade ja lindude elukeskonna loomi-seks ja arendamiseks. Risto on väikese savikoja omanik Liival, ta on välja andnud oma folkal-bumi. *Risto Ränk Farming* on tema youtube'i kanal, mis toob maaelu inimeste koju kätte: “Kahjuks on loodusest võõran-dumine inimeste seas täies hoos,” ütleb Risto.

Loomapäästegrupi Muhu ja Saaremaa vabatahtlike juht **Rii-na Pernau** on häiritud Muhu saarele tekkinud kassikoloo-niast, kirjutas 13. jaanuari Meie Maa. Maal on kass tõsine töötaja, ohjeldab närlisi. Karta ei tohiks kodukassi steriliseeri-mist-kastreerimist, kuna kass jääb ikka kassiks koos hiire-püüdmisoseaduse, krutskite ja vahva olemusega.

Muhumaal võtavad võimust šaakalid, kirjutas 27. jaanuari Saarte Hääl. Erinevalt huntidest šaakali murtud karilooma eest omanik riigilt kahjutasu ei saa.

2020. aasta Liiva raamatukogus

Läinud aasta oli ka Liiva raamatukogu jaoks teistsugune ning arvude poolest kasinam kui eelmine. Seoses viirusepuhanguga oli raamatukogu kevadise eriolukorra ajal mõnda aega lugejatele suletud, ent siiski jätkati kontaktivaba laenutuse ja sisetöödega. Nagu mujal meie ümber, võis ka raamatukogus suvekuudel olukorra leebumist täheldada ning nii sai 25. augustil toimuma Liiva raamatukogu 110. juubelile pühendatud tänuüritus.

Sügisese, n.ö teise laine ajal siiski raamatukogusid sulgema ei pidanud, loodame, et nii see ka jääb. Siinkohal tahan rõhutada, et raamatukogu ruumides viibides on maski kandmine kohustuslik!

2020. aastal oli Liiva raamatukogul 329 lugejat, neist lapsi 98. Uusi lugejaid lisandus 50. Laenutusi registreeriti kokku 7176, külastusi 3778.

Näitusi ja väljapanekuid oli kokku 30 (sh 19 täiskasvanutele ja 11 lastele), üritusi 10 (sh 3 täiskasvanutele ja 7 lastele). Lastele mõeldud üritustel osales kokku 124 last. Lasteüritustel rääkisime muuhulgas ajakirja „Täheke“ 60. juubeliaastast ja sirvisime päris vanasid ajakirjanumbreid, oktoobris tähistasime koos kõikide lasteaiade rühmadega ettelugemispäeva ja saime koos „Jäneste“ rühmaga aimu veel ilmunuta vahvast muhukeelsest aabitsast. Noorteka lastega rääkisime info-krjaoskusest ja libauidistest.

Marie Saarkoppel

Sügisesead.

Marie Saarkoppel

Sügisesead.

Ravimtaimedest leiab leevendust mitmetele tervisemuredele

Benu Tõrva Keskapteegi proviisor Virge Sökk kinnitas, et ravimtaimed on apteegikülastajate seas küllaltki populaarsed, kuid ühte kindlat ravimtaime, mille järele on nõudlus suurim, välja ei joonistu. „Populaarseimad ravimtaimed teed või teesegud sõltuvad hooajast ja ka sellest, millised viirused parasjagu liikvel on. Populaarsed on näiteks kummel, piparmünt ja pärnaõied, aga tarvitatakse ka teesegusid, mis koosnevad erinevatest ravimtaimedest,“ rääkis Sökk.

Proviisori sõnul on ravimtaimed väga erineva toimega ja erinevaid haigusseisundeid, mida saab ravimtaimedega leevendada, on palju. Kummelist saab näiteks abi nii kõhugaaside, mao- ja kaksteistsõrmikhaavandite, valusa kurgu kui ka nahavagastuste korral;

piparmünt soodustab erinevate seedeprobleemide paranemist ja aitab terveneda külmetushaigustest ning pärnaõied aitavad langetada palavikku ja oma põletikuvastase toimega leevendada kõha.

„Ravimtaimed, nagu ka muude ravimite osas mängib tegelikult suurt rolli usk nende toimesse,“ ütles Sökk. „Kui inimene ikkagi üldse ei usu, et tee aitab, ega ta siis ei aita ka. Samuti tuleb ravimise juures arvestada haiguse tõsiduse ja staadiumiga. Näiteks kui inimesel on ikkagi kõrgvererõhutõbi, siis peab arst määrama tabletravi, sest pelgalt teejoomisest abi ei saa.“

Proviisor rõhutab, et ravimtaimedest tee valmistamisel tuleks kinni pidada kasutusjuhendist. Näiteks sõltub tee tõmbamise aeg paljuski sellest, millist taime osa

juulgelt ja leiame lahenduse.

Kokku saabus Liiva raamatukogu fondi juurde 621 raamatut. Enim loetud autorid 2020. a olid: Ilmar Tomusk, M.C Beaton, Eet Tuule, Eha Veem ja Erik Tohvri. Laenutuste esikolmik moodustus väga tasavägiselt: 1. Piret Raud „Verihurmade aed“, 2. Mae Lender „Minu Hiiumaa – ähk läheb tarvis“ ja Leelo Kassikäpp „Kui vanad naised armuvad I. Katre“ ning 3. kohal Eha Veem „Kadunud asitõend. Leskede klubi“, Lembit Uustulnd „Avameri. Kalamehe mõrsja“, Nicola May „Väike nurgapood“ ja Mudlum „Poola poisid“.

Kohtumiseni raamatukogus!

Marie Saarkoppel

Omapärase taluarhitektuuriga Muhu

Eesti Vabaõhumuuseumi vanemteaduri ja viljaka autori **Heiki Pärdi** sulest on ilmunud raamat „Eesti talu. Uuem taluarhitektuur 1850–1950“. Raamat annab põhjaliku ülevaate saja aasta jooksul toimunud muutustest Eesti talumajade ehitamises ja arhitektuuris.

Siiani on seda palju muutusi kaasa toonud ajajärku väga vähe uuritud. „Alates 1850. aastast heideti kõrvalike muistsed rehemajad ja muu mõisaagene taluvärk, iseseisvad peremehed pöörasid pilgud mõisa ja linna poole. Talu üle otsustas nüüd iga mees ise, mitte enam mõisnikud. Talud hakkasid üksteisest erineva sama palju, kui erinesid üksteisest nende peremehed. Ajapikku võeti appi haritud arhitekte, kes aitasid edendada taluhoonete ehituskunstilist taset,“ räägib Heiki Pärdi.

Rohkete fotodega illustreeritud raamatust saab lugeda, mis muutus maaelus pärast talude mõisaomandusest väljaostmist ja kuidas kohanes põline rehemaja uute nõudmistega. Seni vähetuntud teemana avab autor erinevatel aegadel toimunud uute taluelamute ja teiste hoonete projektide arhitektuurivõistlusi. Eraldi peatükid on pühendatud Palmse mõisavalla taludele ja Muhule kui ühele kõige omapärasele taluarhitektuuri piirkonnale Eestis.

Raamatu on kujundanud Andres Tali.

Heiki Pärdi on ajaloolane ja etnoloog, tema uurimisvaldkondadeks on Eesti maaarhitektuur ja eestlaste argielu. Ta on avaldanud mitmeid raamatuid, viimati palju kõneainet tekitanud ülevaate eestlaste hügieeni ajaloost „Eesti argielu. Teekond moodsasse maailma“.

Eesti Vabaõhumuuseumi ja kirjastuse Tammerraamat koostöös ilmunud raamat on müügil suuremates raamatupoodides ja Eesti Vabaõhumuuseumis.

üks lauluviis helises
su lumeokste päriltes
päikese viimne suudluski
ei sulatanud neid
see laul oli hingevaikusest
ava süda
nii kuuled vaid

Maris Mägi

Muhulased kodus ja vöörsil (2)

Algus 2021. aasta
jaanuarinumbris.

Muhu asustus Saaremaal

1453. aastal kirjutatud Maasilinna foogti kirjas on teiste põgenenud talupoegade hulgas mainitud ka kedagi Niclast, kes olevat kohast nimega Tamsell põgenenud Uduverre, mis asus Saare-Lääne piiskopi valdustes. Seda on peetud Tamse küla esmamainimiseks, kuid samamoodi on see ka esimene teade muhulase kohta, kes on asunud Saaremaal. Lisaks on see ka esimene kirjalikus allikas mainitud muhulane üldse. 16. sajandi Saaremaa foogtkonna maaraamatus on Saare-, Lõve ja Maasi ametkondades märgitud mitmeid talupoegi, kelle nime ette on märgitud Moholane. Maasi Rahula vakuse 1 adramaa suuruses talus elas Moholane Hans, Levala vakuses poole adramaa suuruses talus Moholane Mat ja Kapra vakuses, Goswin Wulfile kuuluvas poole adramaa suuruses talus Hans Mohelan.

18. sajandi adramaarevisjonides ega vakuraamatutes Ida-Saaremaal enam muhulasi ei märgita.¹ Huvitaval kombel on aga 1771. aasta Maasi mõisa vakuraamatus neli Keslase nimelist talu (Tagaveres Keslase Jaani nimeline, Rahulas Keslase Madise, Orissaares Keslase Michkli ja Orinõmmes Keslase Matsi Jaagu). Pärast Põhjasõda oli Muhumaa inimestest tühi ja varasematel sajanditel Saaremaal asunute kohta nende Muhu päritolu enam ei rõhutatud.

19. sajandi lõpust on teada muhulasi, kes asusid Saaremaal tänu õigeusule. Kõige tuntumad neist on Vahtraste juurtega Soome peapiiskop Herman Aav (1878–1961), kes oli enne Soome asumist Mustjala preester, ja Hellamaa madismetsalt pärit Saaremaa praost Vassili Ristkok (1877–1942), kes hukkus nõukogude repressioonide käigus². Vanamõisa Kannude soost Stepan Kannust (1847–1899) sai nii Rinsi kui Hellamaa kiriku köster-salmilaulja. Pere asus samuti Saaremaal ja lapsed jõudsid sealt kaugele ja kõrgele. Poeg Nikolai Kannust (1873–1948) sai Tallinna Reaalkooli juhataja, Asutava Kogu liige ja hiljem haridusminister. Ka teised lapsed olid kõrgesti haritud ja tegid hiilgavat karjääri. Aastatel 1902–1905 teenis õigeusu kiriku preestrina Ööriku ja Piila kogudustes ka Andrei Liik (1860–1921) Igaküla Ansu Jaanilt, kuid tema karjäär nii säravaks ei kujunenud. Samast külast pärit

Mihail Vapper (1878–1947) oli Mustjala preester pärast Herman Aava Soome minemist. Ööriku, Tornimäe ja Levala kogudustes teenis ka Nikolai Järvesalu (1912–1991), kes sündis Muhus Rinsi köster Tihhon Jupaševski pojana.

Saaremaal töötas Laimjala ja Pärsuma köstrina Pallasma Tüi Mihail Pallas (1878–1962), kes aga 1905. aasta sündmuste järel kodusaarele pidi naasma, kus ta 1919–1932 Tamse Algkooli juhataja ametit pidas. Oma kodu rajas ta aga Orissaarde, kus ta 1962. aastal suri.

19. sajandil aktiveerus muhulaste asumine Saaremaal tänu sellele, et talupoegadel tekkis võimalus talude ostmiseks ja algas kroonumõisatest rendikohtade eraldamine. Saare maakonnas, kus 1865. aasta seadusega võimalikuks saanud talude väljaostmine edenes visalt, olid muhulased talude väljaostmisel esirinnas. Lisaks sellele tekkis võimalus eestlastel ka kroonumõisaid rendile võtta. Seda isegi kollektiivselt pärast 1905. aasta pöördelisi sündmusi, kui alustati Baltimaade riikliku rendimaafondi loomisega ja siin alustas 1906. aastal tegevust Vene Talurahva Põllupank, kust talurahvas talude väljaostmiseks laenu sai. Võimalik, et muhulastel oli sealt kergem laenu saada, kuna panga Eestimaa osakonna direktoriks oli Linnuse Neolt pärit Aleksei Nõu. Samal ajal oli Muhu elanikkond kiiresti kasvanud, jõudes 1914. aastaks peaaegu 8000 inimeseni.³ Õigeusu kogudustes oli 1913. aastal kokku 6490 inimest ja luteri koguduses 1914. aastal 1321 liiget.

Madis Schmuuli pood. Pilt tehtud enne II ilmasõda.

Muhu muuseumi fotokogu

Maa ja elatise puudus muutus väga teravaks. 1914. aastal alanud sõda võttis küladest suure hulga tööelisi mehi ja leevendas sellega paratamatult maapuudusest tingitud pingeid. Eesti riigi tekkimisega 1918. aastal algas uuesti mõisate jagamise protsess, mille käigus muhulased said maid nii Vabadussõjas osalemise eest kui ka maa ostu teel.

Kuna Eesti Vabariigi tekkimisega ja maareformiga seoses riigistati ka eramõisad, siis kestis see protsess kuni 1930. aastateni.

Muhu peresid asus Saaremaal Laimjalga (perekonad Noot, Väärnõu, Nõu, Vaga, Ristkok, Kesküla, Ling, Uustalu, Abe), Turjale (Schmuul), Põide kihelkonda (Peegel, Aer, Ling, Noor, Nõu), Maasi valda (Vaske, Aljas, Schmuul, Soopard, Leis), Kaarma kanti (Kolk), Valjalga (Pärat).

Linnuse Eemu perepojad Mihail, Terenti ja Filip Väljaots asusid Saaremaal. Neist viimane abiellus Rebaski Kukka Mare Külaga ja asuti Kavandi külla, kus kogu pere 1914. aastal olevat tüüfusesse surnud. Mihail ja Terenti asusid Põide kanti.

Linnuse Neo pere oli 20. sajandi alguses väga suureks kasvanud ja seetõttu asusid sealt Saaremaal Saikla külla vennad Vassili, Matvei ja Mihail Nõud, kelle vend Aleksei oligi Talurahva Põllupanga Eestimaa kubermangu osakonna direktor. Tumala mõisnik Stackelberg oli hakanud oma maid soovijatele müüma. Aastatel 1911–1915 asus Muhust Tumala mõisa maadele lausa 13 Muhu peret. 1941. aastal tuli Kallaste Mihkli-Aadu talust pärit Mihail Laaneti pere samuti Saikla Mäele, kust Nõud olid lahkunud. Viiraküla Peedu Madis Klaar poegade Jaani ja Mihkliga asusid Suure Rahula Lassile, mille senised asukad ei suutnud oma kohustusi mõisa vastu täita. Mihkel rajas endale Suure Rahula Lilleväljale talu ja tema äi Georgi Noor Viiraküla Jurilt asus poja

Vassiliga Saikla Paalile. Mihkel Kollo pere Nautse Laasult ostsid mõisalt Lillevälja naabrusesse maid ja rajasid Keldrimäe talu. Mihkel oli legendaarse “Georg Otsa” kapteni Ülo Kollo vanaisa.⁴ Mihkli noorem vend Anton asus elama Taaliku Nurgale. Madis Ligi Aljava Mihklilt asus Rahula Reinu tallu. Rahula Andrusele asusid Timofei Noot Linnuse Tõnult ja Matvei Noor Rootsivere Ansu-Tõniselt.⁵

Pärast Eesti riigi poolt läbi viidud maareformi ja Vabadussõda said muhulased Vabadussõjas osalemise eest ka maid Saaremaal.

Timofei Noot Ridasi Tõnult sai Vabadussõjas osalemise eest Laimjaja mõisast talu. Tema vend Matvei võttis Mustlast naise ja jäi sinna elama.

Maasi Linnanukale asus üks Koguva Tooma Schmuulide haru, Koguva Välja Jaan Schmuul asus oma perega Turjale, Koguva Andruse Mihkel Aer asus Kanissaare külla Kiudu väikekohale. Ka Mihkli õed Ingel ja Riste ning vend Anton siirdusid Saaremaal. Antoni tütar Eda Väli oli 1979–1987 Muhu jaoks-konnaarst.

Algas ka Orissaare asustamine muhulaste poolt. Orissaares pidasid enne sõda poodi kaks muhulast Madis Schmuul Koguva Vanatoalt ja Rinsi Poe Mihkel Kolk. Kuna Orissaare kiire areng algas pärast Teist maailmasõda, kus muhulased lausa massiliselt sinna asusid, siis sellest tuleb juttu hiljem.

Leeskopa Salu Joosep Mägi oli kriminaalpolitseinik Kuressaares ja hiljem konstaabel Pärtsamal.

1930. aastatel asus muhulasi Mõntu, kus olid kõige angerjarikkamad veed. Koguva Väljalt asus sinna Mihkel Schmuuli pere, Sõrve ja hiljem Nasvale asus elama ka Koguva Käsprilt pärit Lilli Schmuul.

Viimase koha vastu hakkasid muhulased huvi tundma 1930. aastatel, kui tulutoov angerjapüük sai sisse suure hoo.

¹ 1731. aasta adramaarevisjonis on märgitud Tumala mõisa Ariste külas Mohns Jonassohni nimeline tühi ¼ adramaa suurune talukoht, kuid kas sellele ka Muhuga mingi side on, jääb teadmata.

² Samas suguvõsast on pärit ka preestrid Andrei ja Georgi Ristkokad.

³ Jaanus Plaat. Saaremaa kirikud, usuliikumised ja prohvetid 18.–20. sajandil. ERM. Tartu 2003, lk 288.

⁴ Noorematele lugejatele teadmiseks, et “Georg Ots” oli ainuke laev, mis 1980. aastatel Eesti ja Soome vahel sõitis ning 1987. aastal viis ta Nõukogude Liidu juhi Mihhail Gorbatšovi Islandile Ronald Reaganiga kohtuma.

⁵ Endel Noore ettekandest Muhu Muuseumi teaduspäeval 14. novembril 2020 Orissaares.

Pilt Muhu Muuseumi näoaraamatu lehelt

Vrakid Läänemeres

20. jaanuari Meie Maa valgustas Transpordiameti poolt Kuivastu lähedalt leitud vraki võimalikke asjaolusid. Asjatundjad pakuvad, et sadama juurest leitud vrakk kuulus NL hävitajale Serditõi, mis saatis ristlejat Kirov. Saksa lennukid pommitasid Serditõid 1941. a 19. juulil, mille järel laev uppus. Mullu leiti hüdrograafiliste mõõdistuste käigus kuus uut laevavrakki, millest pooled asuvad meile suhteliselt lähedal, lisaks Serditõile üks veel Väinameres ja teine Viirelajust lõunas.

Kontrolli jää paksust kaardirakendusest

Jääkaart on loodud selleks, et inimesed saaksid operatiivselt kontrollida veekogu jää paksust, minnes kalale, uisutama või suusatama.

Lubatud on minna vaid neile veekogudele, kus jääkaane paksus on vähemalt 10 sentimeetrit. Veekogude jääpaksuse mõõdistused on kantud kaardirakendusse kodulehel www.veeohutus.ee ning Google'i kaardirakenduses. Mõõtmisi tehakse päästemeeskondade poolt vastavalt ilmastikuoludele, jää olemasolule ja seni, kuni jääolud on muutunud stabiilseks.

Jääle minnes peavad kaasas olema ohutusvahendid, näiteks jäänaasklid ja veekindlasse kotti pandud mobiiltelefon. Isegi kui jää paksus on mõõdetud kohas 10 sentimeetrit, siis mujal veekogu piires võivad jääolud muutuda. Mida kiirevoolulisem ja rohkemate allika- või suubumiskohtadega on veekogu, seda ebaühtlasem on jää paksus. Kutselised ja vabatahtlikud päästjad on rajanud liuvälju kindlale maale, et võimaldada inimestele turvalist uisutamist. Olemasolevate liuväljade kohta saab teavet kohalikust omavalitsusest.

Kuidas tunda ära „turvalist” jää

Inimest kannab „terve” jää. Selles puuduvad lõhed või praod, väljanägemine on ühtlane ja sile. Pikipragu vähendab jää tugevust ligi 25 %, ristipragu ligi 40 %. Jää paksus peab olema vähemalt 10 cm. Kevadel ja sügisel ei pruugi isegi see jää olla turvaline.

Jää võib olla nõrgem: • kõrkjate kasvukohtades; • madalikul; • allikate juures (lumekatteta jääl on allikakohad näha tumedamate laikudena); • kanalisatsioon, jõe, oja või kraavi suudmekohas; • koalmekohtades; • laevateedel. NB! Vooluveekogul, nt jõel on jää alati nõrgem kui järvel või tiigil.

PÄÄSTEAMET, Kommunikatsiooniosakond

SA Kadunud 24/7 telefon on 6616 776

SA Kadunud on avalikust võimust sõltumatu sihtasutus, olles kodanikuühendusena rahaliselt toetatud vaid nende poolt, kelle ühine tahe on aidata otsida Eestis kaduma jäänud inimesi. SA Kadunud lähedastele arveid ei esita. Sihtasutuse tegevust saab toetada, tulles meiega otsima, aidates hankida varustust või toetades igakuiselt püsiannetusega. Koos aitame ja päästame! Toetada saate igakuiselt püsiannetusega:

Saaja nimi: Kadunud SA, Saaja konto: EE661010220095092013

Selgitus: annetust sihtasutuse tegevuse toetuseks

või helistades Kadunud SA annetusnumbrile 900 6776, kõne hind 5 eurot.

Aitäh!

SA Kadunud EESMÄRK on otsida teadmata kadunuks jäänud inimesi, tehes seda neljas valdkonnas:

- * operatiivsed elupäaste otsingud – OPEROG Operatiivne Otsingugrupp,
- * kadunud lapsed – KatrinAlert, * vanade juhtumite uurimine,
- * ennetustöö.

Keskonnainvesteeringute Keskus (KIK) avas riiklikest vahenditest toetatava **keskkonnaprojektide taotlusvooru**, taotluste esitamise tähtaeg on **1. märts 2021**. Toetatavad tegevused leiab KIKi kodulehelt.

89 aastat vana „uudis”

Jääolud merel raskenevad. ... Muhust pääseb jala mandrile.

Virtsu all praegu lõuna pool Virtsu-Kuivaste liini jääd pole, kuna põhja pool on kinnine jää. Muhumaa ja mandri vahel on jää seda võrd tugev, et Kessu kaudu pääseb jala mandrile. Hobuseid jää veel ei kannu. / Eile kõikus temperatuur rannikul 9-17 kr. vahel alla nulli. Kõige külmem on Virtsus. Päevaleht 10. veebruar 1932, lk 3

Tehnoülevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatusi!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimmerite hoiustamine ning

hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsioon- ja torutööd, elektritööd

Teehõõvli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus

JCB 4CX + erinevad kaevekopad + hüdrovasar

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agregaadid

Sõelutud mulla, killustiku, liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas

vanas laudakompleksis.

MUHU VARAHALDUSE OÜ

LEIAME SOBIVA LAHENDUSE KÕIGILE KINNISVARAGA SEOTUD KÜSIMUSTELE

Tellides meilt roomikekskavaatori koos kalluriga on roomiku transport objektile tasuta. Laiema valiku ja rohkem infot pakutavate teenuste ja tehnika osas leiad meie kodulehelt.

koduleht: www.muhuvarahaldus.ee
e-mail: info@muhuvarahaldus.ee

EHITUSMASINAD

- Roomikekskavaator CASE 42.-/h
- Kopplaadur JCB 3CX 32.-/h
- Minilaadur Avant 528 30.-/h
- Teehõõvel 40.-/h
- Pinnasefrees 70.-/h
- Tõstukiga traktor Valtra 38.-/h

VEOKID

- Kallur Volvo FMX kv 20t. 1,25/km
- Kallur Iveco 8x4 kv 20t. 1,25/km
- Väike kallur Volvo FM 1,10/km
- Metsaveok Volvo FH 1,35/km
- Paakauto Scania 1,10/km
- Furgoon Mercedes Bens 1,10/km
- Treiler kv 20t. 1,25/km

MATERJALID

- Killustik fr 0/32 7,20/t
- Killustik fr 5/15 16,60/t
- Killustik fr 32/64 7,80/t
- Liiv 13,80/t
- Muld haljastuseks 16,80/t

Hind sisaldab käibemaksu

* **Brem Puhastus** võtab tööle puhastusteenindaja Liiva Konsu-misse. Täpsem teave tel. 513 2050.

* **Ostan** korteri, maja või äri-pinna Muhu saarel. Telefon 512 3086.

veebruari avatud R, L kl 10–15.
Tel. 5348 9445.

Sooovid osta - müüa kinnisvara või vajad hüva nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,
lauri@adrem.ee

www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Mu-humaa kinnisvarast! Adrem Kin-nisvara tegutseb Saare maakonna kinnisvaraga juba aastast 2002!

Liiva suusarajad ja uisuväljak

Muhu spordihalli juures on sobivate ilmastikutingimuste korral avatud uisuväljak ning suusarajad pikkusega u 0,7 ja 1,1 km. Sõita saab nii uisu-kui klassikastiili. **Palume suusarajal mitte kõndida ja kelgutada!**

Kutsume tööelisi inimesi osalema abivahendite pilootprojektis

Sotsiaalkindlustusamet koostöös Sotsiaalministeeriumiga viivad 2021. aasta 1. jaanuarist kuni 30. juunini läbi pilootprojekti „Abivahendite võimaldamine tööeliste ilma puude ja töövõime languseta”. See annab ka ilma puude ja töövõime languseta tööeliste inimestele (vanuses 16–63) võimaluse soetada riigipoolse soodustusega abivahendeid.

Piloodis saavad osaleda tööelised inimesed:

- kellel ei ole tuvastatud puuet ega töövõime langust
- kellel on alles pooleli puude ja/või töövõime hindamise protsess
- kellel spetsialist või arst on tuvastanud abivahendi vajaduse (abivahendi tõend)

Lähemalt: sotsiaalkindlustusamet.ee/et/puue-ja-hoolekanne/abivahendi-vajajale

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Pühapäev, 14. veebruar. Püha-päev enne paastuaega. Jumala armastuse ohvritee

Kl 14 jumalateenistus armu-lauaga (kirikus).

Vaata, me läheme üles Jeruu-salemma ja seal viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast! Lk 18:31

Pühapäev, 28. veebruar. Paastu-aja 2. pühapäev. Palve ja usk

Kl 14 jumalateenistus armu-lauaga (kirikus).

Jumal teeb nähtavaks oma armastuse meie vastu sellega, et Kristus suri meie eest, kui me olime

alles patused. Rm 5:8

Kõik värsked teated ja võima-likud muudatused koduleheküljel: muhu.eelk.ee

Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**
Tel. 529 1881, e-post: hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus

Laupäeval, 6. veebruaril kl 10 Jumalik liturgia.

Hellamaa ülemapostlite Peet-ruse ja Pauluse kogudus

Laupäeval, 13. veebruaril kl 10 Jumalik liturgia.

Teenib preester **Toivo Treima**, tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Paastukuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Natalia Tamm	97 (3.3)		
Herberdt Oidekivi	91 (25.3)		
Asta Venda	89 (22.3)		
Virve Saarik	89 (24.3)		
Helju Tuulik	87 (1.3)		
Mihhail Hobustkoppel	87 (18.3)		
Milvi Oidekivi	87 (26.3)		
Meeli Oidekivi	86 (2.3)		
Aivo Kabur	85 (7.3)		
Alma Lõhmus	84 (11.3)		
Lembi Saat	83 (23.3)		
Virve Väärtnõu	83 (26.3)		
Agu Kaljuste	81 (1.3)		
Rein Kaur	81 (3.3)	Mare Riibon	65 (17.3)
Hilja Vapper	80 (4.3)	Gordei Kalbin	65 (25.3)
Rein Ärm	80 (11.3)	Tõnu Noormets	60 (1.3)
Vassel Müürisepp	75 (18.3)	Hindrek Auväärt	60 (9.3)
Silvi Jürjestaust	75 (22.3)	Jüri Viltto	60 (10.3)
Reet Naaber	70 (24.3)	Kadri Saarik	60 (22.3)
		Elle Merekiivi	60 (25.3)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Sõeluuringud

Emakakaelavähki haigestumust ja suremust on võimalik vähendada vähi-eelsete seisundite avastamisega sõeluuringul ja emakakaelavähi peamiseks riskiteguriks peetaval sugulisel teel leviva papilloomiviiruse (HPV) vastase vaktsineerimisega. 2021. aastal kutsutakse emakakaelavähi sõeluuringule kõiki naisi (ka ravikindlustamata) sünniaastatega 1956, 1961, 1966, 1971, 1976, 1981, 1986, 1991. Uuringule kutsutakse 30–65-aastased naised iga viie aasta järel. Sõeluuringus osalemiseks palume helistada sobivas teenust osutavasse tervishoiuasutusse. Kontaktid leiate kutselt või Eesti Haigekassa kodulehelt www.haigekassa.ee/soeluuringu-kontaktid. Alates 2021. aastast on emakakaelavähi sõeluuringul osalemine võimalik ka esmatasandi tervisekeskustes. Naistearstid soovivad emakakaelavähi ennetamiseks ja varaseks avastamiseks regulaarset kontrolli naiste-, perearsti või ämmaemanda juures, sõeluuringul osalemist ja HPV kui peamise emakakaelavähi riskiteguri vastast vaktsineerimist.

Sõeluuringute kohta saate teavet oma perearstilt või haigekassa info-telefonilt 669 6630. Lähemalt Eesti Vähiliidu kodulehelt: www.cancer.ee/ennetamine/ või www.soeluuring.ee

Kohanimeregistri kaart

Uuenenud kohanimeregistri kaardil saab vaadata nii mägede kui ka bussipeatuste nimesid. Tänavu aasta alguses oli Eesti kohanimeregistris 220 800 nimeobjekti (mäed, jõed, külad, teed, maaüksused, rändrahnud jne) 216 500 kohanimega. Uuenenud kohanimeregistri kaardil saab lisaks kohanimedele vaadata nii kehtivaid kui ka ajaloolisi kaarte ja aerofotosid.

Kohanimeregistrisse kantakse kõik Eesti kohanimed. 2020. aastal lisandus kohanimeregistrisse ligikaudu 6000 nimeobjekti, millel on ühtekokku ligi 3800 kohanime. Kohanimede kogumine registrisse tagab nii kohtade leidmise kui ka aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele. Kohanimeandmete alusel lisatakse näiteks Maa-ameti kaartidele nimede kirjed, samuti määratakse hoonetele aadressid. 2020. aasta 1. detsembrist on Maa-amet kohanimeregistri vastutav töötleja.

Märtsi Muhulase materjalid on teretulnud **27. veebruari** õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükinud Saaremaa Trükikoda 400 eks.
Hind **50** eurosent

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

- 5. jaanuaril 81-aastane **Õie Päästel**.
- 11. jaanuaril 80-aastane **Laine Linnas**.
- 14. jaanuaril 80-aastane **Helja Vaga**.
- 22. jaanuaril 91-aastane **Herta Meiner**.
- 23. jaanuaril 78-aastane **Maeri Hobustkoppel**.

Tunneme kaasa omastele!